

Afgørelser – Reg. nr.: 07327.00

Fredningen vedrører: Klosterhede Møllesø

Domme

Taksationskommissionen

Naturklagenævnet

Overfredningsnævnet 05-02-1982

Fredningsnævnet 15-02-1984, 02-03-1981

Kendelser

Deklarationer

FREDNINGSNÆVNET>

15/2-1984

U d s k r i f t
afprotokollen for fredningsnævnet for Ringkøbing amts fredningskreds.

Aar 1984 den 15. februar blev i sagen

R.A.F. 104/1982

Mølessen i Klosterheden

afsagt sålydende

k e n d e l s e:

Ved skrivelse af 9. maj 1978 har Danmarks Naturfredningsforening rejst fredningssag for Mølessøen ved Sønderby, Fabjerg sogn, Lemvig kommune, med tilstødende slugter af areal ca. 17 ha.

Foreningen har oplyst følgende om baggrunden for den ønskede fredning:

"Landskabet mellem Lemvig og Struer har kun få betydelige vandløb, der løber ud i Limfjorden. De fleste vandløb har deres udspring ved Klosterheden, hvor de skærer sig ned i smalle og snoede smeltevanddale, der giver det flade hedelandskab karakter. Disse vandløb samler sig i Fåremølle å, Flynder å, Dride å og Damhus å, der alle løber ud i Nissum fjord.

De mere frugtbare morænejorder ved Limfjorden blev tidligt opdyrkede, og man finder endnu rester af de mange vejspor, der engang førte fra Hærvejen vest på langs fjorden og over Aggertangen, der da var landfast med Thy. Disse handelsforbindelser og den gode jord, hvorpå der efter datidens forhold kunne dyrkes rige kornafgrøder, øgede behovet for at bygge vandmøller. Man anlagde derfor en lille landsby på nogle få gårde på den dårlige hedejord syd for Fabjerg by. Denne lille landsby blev kaldt Sønderby, og selve møllen er nævnt i historiske skrifter allerede i 1420. Således skædede Peder Krabbe i 1429 møllen til Sct. Hans Kloster i Viborg. Det var da en bygget gård, kaldet Fabjerg Mølle, liggende ved møllen i Sønderby. I handlen indgik endvidere 5 øde gårdsteder i samme by. Disse øde gårde er aldrig siden blevet genopført, og deres mark er groet i hede. I 1461 toges tingvidne, at disse gårde havde ligget til een gård. Man tør måske gætte på, at pest og sygdom havde lagt disse gårde øde, men noget sikkert vides ikke herom.

Møllen i Sønderby blev drevet videre indtil den brændte i 1889, og da der samtidig skete et dønningsbrud, solgte mølleejeren den til staten, der i perioden 1880-1890 købte store arealer op med henblik på at forbedre landets fortvivlede skovforhold ved anlæg af plantager. I 1900

blev Klosterheden et selvstændigt skovdistrikt, og skovridergården Sønderby blev samme år bygget med haveanlæg ned til den gamle møllesø.

Ved statens køb af møllen i 1889 blev det ved en landvæsenskommisionskendelse fastslået, at staten havde ret til at damme søen op til det gamle flodemål, men at man isvrigt i en årrække måtte ønske at lede vandet uden om søen, for derved at dræne og dyrke søbunden som landbrugsjord, hvilket var mode på denne tid, og hvorved man udnyttede søbundens aflejringer af organisk materiale som gødningsstoffer til dyrkning af gode markafgrøder. Siden er hele dette anlæg gået i forfald, og søbunden henlå fra tiden omkring 1920-30 som sur engbund.

I påsken 1977 gendannede skovdistriktet i troen på, at landvæsenskommisionskendelsen om flodemålet fra 1889 stadig var gældende, søen i dens oprindelige skikkelse, men med en fisketrappe, der skulle sikre fiskens opgang. Herved blev søen gendannet med en søflade på ca. 5,5 ha imellem træ- og hedeklædte skrænter.

Ved en landvæsenskommisionskendelse af 10/1 1981 blev det fastslået, at retten til opstemning ikke kan gøres gældende af skovdistriktet, når man ikke skal udnytte vandkraften, hvilket var en forudsætning for kendelsen af 1889, og man er derfor blevet tilpligtet at tømme søledammen.

Udover de store kulturhistoriske interesser, der knytter sig til den pågældende søledam, er der meget store landskabs-æstetiske og isvrigt andre fredningsmæssige interesser knyttet til stedet."

Naturfredningsforeningen opstillede som formål for fredningen, at søllesøen genskabes og bevares med tilstedende slugter fri for ydre indgreb, samt at vandstanden i søen holdes på et sådant niveau, at tilgroning undgås. Foreningen opstillede en række nærmere beskrevne vilkår for fredningen.

Fredningsnævnet anførte i en kendelse af 2. marts 1981, at muligheden for skabelsen af Søllesøen med fredningsnævnets medvirken måtte forudsætte, at alle implicerede parter kunne finde frem til en forligsmæssig løsning, og da dette ikke var muligt, fandt fredningsnævnet ikke at kunne fremme sagen til fredning.

Ved en delafgørelse af 5. februar 1982 fandt Overfredningsnævnet imidlertid, at naturfredningsloven afgav hjemmel for, at der i hvert fald i det foreliggende tilfælde i fredningsbestemmelser gives påbud om reetablering af en tidligere tilstand, her om gendannelse af Søllesøen, og gives regler om opretholdelse af den således tilvejebragte tilstand. Overfredningsnævnet bestemte derfor, at fredningsnævnet skulle optage sagen til fornyet behandling som fredningssag.

Fredningsnævnet har herefter påny afholdt et offentlige indkaldt møde den 12. august 1982 og i forbindelse hermed en besigtigelse af forholdene på stedet. Senere er afholdt yderligere møder, hvorhos der er foretaget undersøgelser af vandkvalitet ved forskellige tekniske udformninger af tilløb til og afløb fra den sø, som man tilsigtede at etablere.

Amtsvandvæsenet har i en erklæring af 25. oktober 1982 sammenfattet og konkluderet således:

"Der er foretaget beregninger over den forventede vandkvalitet i Mølleseen under en række nærmere angivne forudsætninger, herunder er der foretaget vurdering af 3 mulige løsningsmodeller for vandfornyelsen i søen: a) hele Prebensgårds bæks og Flynder å's vandføring føres gennem søen. b) Prebensgårds bæks vandføring tages uden om søen, og c) Prebensgårds bæks vandføring og 70% af Flynder å's vandføring føres uden om søen.

Beregningen viser, at der ikke vil være den store forskel på situation a og b for søens vandkvalitet. Situation c vil medføre en væsentlig længere middelopholdstid for vandet i søen, hvorfor faren for betydelige temperaturforøgelse i søen i sommerhalvåret skønnes væsentlig større med deraf følgende mulige problemer med giftige blågrønalgforekomster m.v. Ud fra en vurdering af den forventede vandkvalitet i søen bør man således vælge løsning a eller b.

Det bemærkes, at de meget lave næringssalt koncentrationer i indløbet til Ørs dambrug, der ligger til grund for disse beregninger, formentlig er noget bedre end den vandkvalitet, man må forvente i tilløbet til søen, idet oplandsforøgelsen ned til dambruget næsten udelukkende er skovklædte arealer med meget ringe næringssaltudledning."

Amtsfredningsinspektoratet har i foråret og sommeren 1983 foretaget opmåling af den påtænkte Møllese og har herefter i overensstemmelse med Klosterhedens skovdistrikts indstilling til sagen henstillet, at vandstanden i søen ikke bør sættes under kote 9⁵⁰, da man ellers må forvente, at hele søen i løbet af få år vil gro til med tagrør og dunhammer. Vandstanden bør have samme højde som i den sø, der blev etableret i 1977, men atter nedlagt i 1981. Derved bliver der udløb over den i 1977 etablerede fisketrappe. Der vil derved opstå en alsidig sø, som kun gror til i den nordre lavvandede del, men som bevarer en åben søflade i den søndre del. Herved sikrer man samtidig de bedste og mest varierede livsbetingelser for dyrelivet, herunder for fiskene. Søen vil endvidere fremtræde meget smukkere til glæde for de mange skovgæster.

Vandstanden i kote 9⁵⁰ vil imidlertid betyde, at ejeren af matr.

nr. 73-a Dal Anneksgaard, Fabjerg, A.B. Nørgaard, Vinderup, vil få en afvandingsdybde på 0,50 til 1,50 m, således at hans aflebsrør vil være dykket for så vidt angår omkring halvdelen af de ham tilhørende arealer, der falder ind under fredningen.

A.B. Nørgaard har under hele sagen modsat sig en ved fredning etableret sø, der griber ind i hans muligheder for at dyrke arealer, som han hidtil har kunnet bruge som rimelig god landbrugsjord. I hvert fald har han hævdet det standpunkt, at en opstemning med henblik på at etablere søen burde være med en 20 cm lavere vandstand end den foran nævnte, og i stedet burde man henvise skovstyrelsen til at uddybe søen på de steder, hvor det skønnes nødvendig. Dette ville være en teknisk let sag med en beskedent udgift, idet det ville dreje sig om en uddybning med de foran nævnte 20 cm i en begrænset del af søen. En sådan løsning ville give Nørgaards engareal en stor virkning i positiv retning og derved give ham fornuftige forhold, han kunne leve med i fremtiden. Tilbage ville så kun stå en almindelig fredningserstatning for 2,8 ha tabt landbrugsjord.

Nedenfor den sø, som påstås etableret, er der 3 dambrug, hvis ejere ved deres advokat C.C. Hviid, Vinderup, har anført, at deres stilling til søens retablering er afhængig af, hvorledes man har tænkt sig at retablere søen, nemlig om retablering skal ske, således som man har været inde på under den tidligere behandling af sagen for fredningsnævnet, efter uddybning og oprensning og bortfjernelse af fyld og slam, alt under iagttagelse af omfattende sikkerhedsforanstaltninger, for at undgå skader på dambrugene, eller om retablering skal finde sted uden uddybning m.v. Ligeledes er dambrugsejernes stillingtagen afhængig af, hvilken sikkerhed de kan få for, at der ikke sker en ændring af vandkvaliteten, som kan føre til, at produktionen i dambrugene berøres. Dambrugsejerne er ikke trygge ved de analyseresultater, der fremgår af amsvandinspektørens notat om den forventede vandkvalitet i Mølleløsen.

Skovstyrelsen har efter Overfredningsnævnets foran omtalte delafgørelse af 5. februar 1982 i en skrivelse af 10. marts 1982 til skovrideren i Klosterhedens skovdistrikt udtalt, at distriktets bemyndigelse i henhold til skrivelse herfra den 15. april 1981, j.nr. Kl. 481-1, fortsat står ved magt. D.v.s. at distriktet ved fredningsnævnets behandling af sagen uden krav om erstatning kan tilbyde 1) at tillægge det til søens retablering nødvendige areal og 2) at påtage sig udgift og arbejde vedrørende almindelig vedligeholdelse af søen. Dette gælder f.s.v. hvad enten fredningsnævnet måtte beslutte sig for søunderføringsprojektet eller for en løsning alene ved opstemning. Det skal dog bemærkes,

at skovstyrelsen må lægge vægt på, at der tilstræbes en ukompliceret og robust løsning og på, at der ved fredningens gennemførelse gøres op med øvrige berørte parter, således at der ikke henstår forbehold eller potentielle fremtidige erstatningskrav.

Fredningsnævnet finder, at en reetablering af møllesøen vil tilføre skoven landskabelige værdier og være til gavn for planter og dyr. Nævnet har helt kunnet følge Danmarks Naturfredningsforenings påstand med hensyn til udstrækning og indhold af en fredning. Ønsker fra foreningen om jagtforbud og offentlig færdsel på de private arealer finder fredningsnævnet ikke rimelige. Der bør ved fredningen opnås en form for reetablering af søen, der tager rimeligt hensyn til ejerne, og som giver en sø, der er forholdsvis billig at etablere og vedligeholde.

Nævnet fremmer herefter sagen med nedenstående udstrækning og indhold:

Fredningens afgrænsning:

Der henvises til det vedhæftede kort, hvorefter de af fredningen omfattede privatejede arealer er:

Lb. nr. 1: 1,4 ha af matr. nr. 42-a, tilhørende Tage Øland m.fl.

- - 2: 2,8 ha - - - 73-a, - A.B. Nørgaard.

Hertil kommer Skovstyrelsens areal matr.nr.1-f, 74-a på 6,8 ha.

Fredningens indhold:

- 1) Arealerne må ikke bebygges og der må ikke opsættes skure, boder, master og campingvogne. På arealer, der anvendes til græsning, må opsættes læskure til kreaturer.
- 2) Tilplantning af arealerne må ikke finde sted, og de må ikke bruges til skydebane, motorbane, losseplads eller lignende.
- 3) Vandløbet gennem området skal opstemmes til en sø med vandstanden 15 cm over fisketrappens øverste trin. Den herved fremkomne sø skal plejes, således at vandspejlet forbliver størst muligt. Opstemningen skal ske således, at alt tilløb fra såvel Prebensgård bæk som Flynder å ledes direkte til søen.

Opstemning og pleje skal isøvrigt ske efter vandløbslovens regler, idet henvises til kendelse fra landvæsensnævnet af 28/5 1980 med tilføjelse af 23/6 1980 samt kendelse fra landvæsenskommissionen af 7/6 1981. Såfremt det ønskes af lodsejerne eller ejerne af nedenforliggende dambrug, eller det isøvrigt findes nødvendigt, skal spørgsmålet om opstemningen under de ovennævnte vilkår igen forelægges en vandløbsret til fastlæggelse af eventuelle supplerende eller nye vilkår.

Det pålægges Skovdistriktet i samråd med amtsrådet at indrette fisketrappen således, at der ved vandets passage sker den størst mulige ilt-

ning af vandet.

4) I den opstemmede sø samt på øvrige arealer omfattet af fredningen må foretages terrænændringer i forbindelse med anlæg og drift af søer, søer, grøfter m.v. til brug for vildtet.

De anlagte søer og damme må ikke indhegnes og ikke anvendes til produktion af ænder, ørreder eller lignende, men skal kun være til brug for vildtet.

Råstofgravning m.v. må kun finde sted til eget brug. Andre ændringer i terrænet er ikke tilladt.

5) For færdsel til fods i området skal fortsat gælde naturfredningslovens almindelige regler. Motoriseret færdsel på søen og vandløb må ikke finde sted.

6) Efter aftale med de berørte lodsejere kan fredningsmyndighederne foretage pleje for at opretholde frie vandområder samt undgå tilgroning på engarealerne med uønskede træer. Der gives endvidere mulighed for at reparere og vedligeholde dæmningen, fisketrappen og underløbet.

Fredningen i den foreliggende form findes ikke at være til skade for de nedenfor liggende dambrug, men såfremt der alligevel skulle opstå erstatningsberettigende forhold, vil sag herom kunne rejses for fredningsnævnet.

Erstatninger:

For lb. nr. 1 fastsættes en erstatning på 1.500 kr. pr. ha eller ialt 2.100 kr.

For lb. nr. 2, der i hvert fald for halvdelen af arealet på 2,8 ha afskæres helt fra rentabel landbrugsmæssig udnyttelse, hvorved bl.a. udgifterne til en nylig foretagen dræning er delvis uden nyttevirkning for lodsejeren, findes der af burde fastsættes en erstatning, der skønmæssigt kan fastsættes under eet til 30.000 kr.

Der tilkendes ikke skovstyrelsen erstatning.

T h i b e s t e m m e s :

Der sker fredning i denne sag, således at Mølløsøen i Klosterhedens skovdistrikt etableres og således, at de på medfølgende kort anførte arealer fredes, alt i overensstemmelse med, hvad der foran er anført.

Der tilkommer lodsejerne under nr. 1 og 2 erstatninger på ialt kr. 32.100, der forrentes fra denne afgørelses dato med en årlig rente, der er 1% højere end den af Danmarks Nationalbank fastsatte diskonto.

Erstatningsbeløbet med renter udredes med 3/4 af statskassen og 1/4 af Ringkjøbing amtskommune.

Sv. Aa. Christensen.

A. Lisby Kjær.

Egon Bjerg.

Foranstående afgørelse kan påankes til Overfredningsnævnet (adr. Analiegade 7, 1256 København K) af bl.a. lodsejerne og forskellige myndigheder.

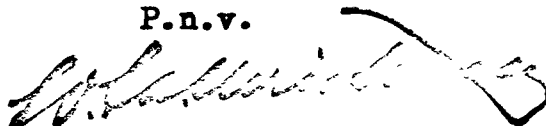
Ankefristen er 4 uger fra afgørelsens modtagelse.

Udskriftens rigtighed bekræftes.

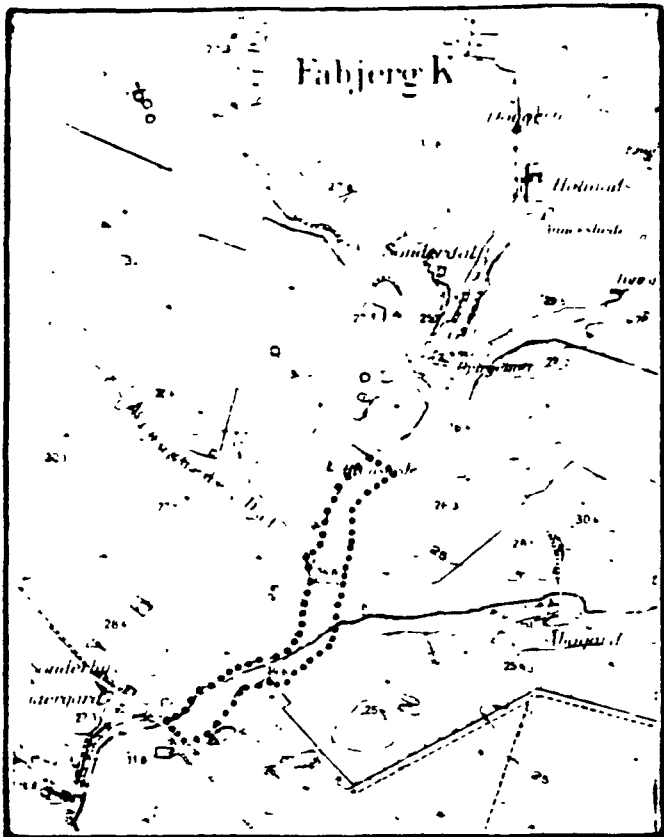
FREDNINGSNÆVNET FOR RINGKØBING

AMTS FREDNINGSKREDS, den 16. februar 1984.

P.n.v.

Sv. Aa. Christensen.

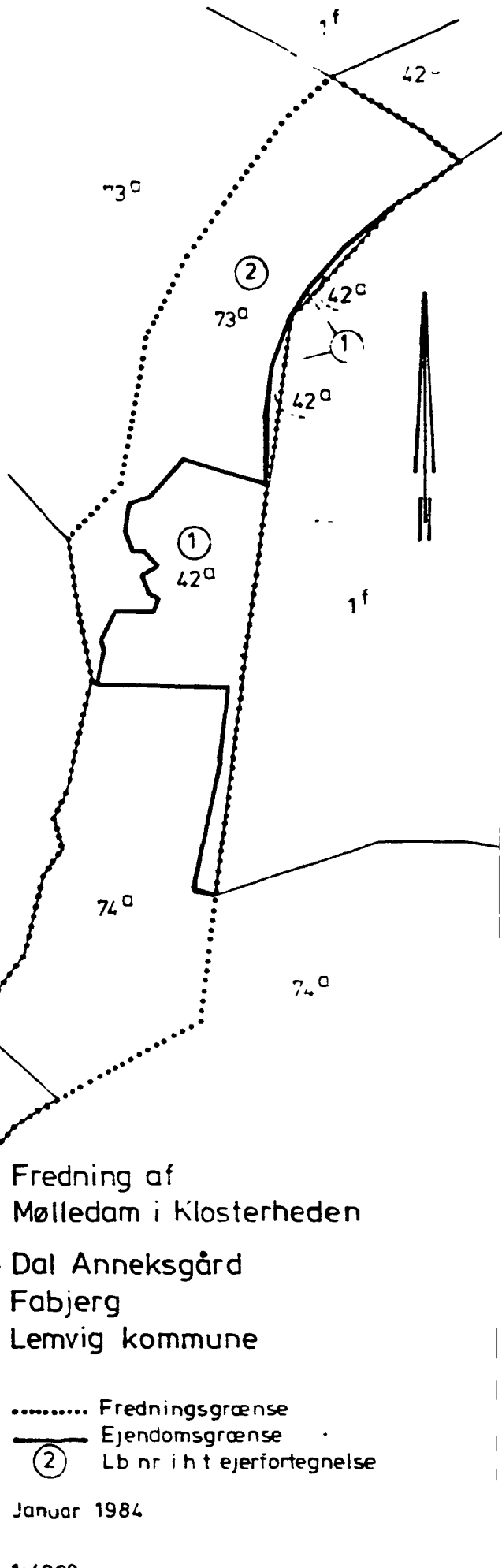

UDARBEJDET AF RINGKJØBING AMTSRÅD.
AMTSFREDNINGSINSPEKTORATET. TIL TJENST-
LIG BRUG MED G. I TILLADELSE (A 400/76)

1115 IV 50

Arealer

Lb. nr. 1:	1.4 ha
Lb. nr. 2:	2.8 ha
Lb. nr. 3:	6.8 ha
Ialt	11.0 ha

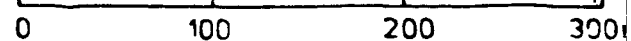

Fredning af
Mølledam i Klosterheden
Dal Anneksgård
Fabjerg
Lemvig kommune

- Fredningsgrænse
- Ejendomsgrænse
- ② Lb. nr. i h.t. ejerfortegnelse

Januar 1984

1:4000

U d s k r i f t

af

protokollen for fredningsnævnet for Ringkøbing amts fredningskreds.

År 1984 den 15. marts blev i sagen

R.A.F. 104/1982

Møllesøen i Klosterheden

afsagt sålydende

T i l l æ g t i l k e n d e l s e :

Fredningsnævnet bestemmer herved, at der tillægges landsretssagfører C.C. Hviid, Vinderup, som advokat for A.B. Nørgaard og 3 dambrugsejere under sagen om fredning af Møllesøen i Klosterheden, i hvilken sag der er afsagt kendelse den 15. februar 1984, et salær på 4.000 kr., der udredes som i kendelsen af 15. februar 1984 bestemt.

Sv. Aa. Christensen

A. Lisby Kjær

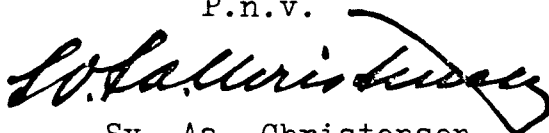
Egon Bjerg

Udskriftens rigtighed bekræftes.

FREDNINGSNÆVNET FOR RINGKØBING

AMTS FREDNINGSKREDS, den 27. marts 1984.

P.n.v.

Sv. Aa. Christensen

OVERFREDNINGSNÆVNET >

5/2-1982

Overfredningsnævnets delafgørelse

af 5. februar 1982

i sagen om fredning af den tidligere Møllesø med tilstødende slugter i Klosterheden, Lemvig kommune, Ringkøbing amt (sag nr. 2481/81).

Fredningsnævnet for Ringkøbing amts fredningskreds har ved kendelse af 2. marts 1981 bestemt, at en af Danmarks Naturfredningsforening rejst sag om fredning med det hovedformål at genskabe den tidligere Møllesø i Klosterheden i Lemvig kommune ikke skal gennemføres. Fredningssagen omfatter ca. 17 ha, der ejes af 3 lodsejere, herunder staten v/miljøministeriet. Begrundelsen for fredningsnævnets afgørelse er, at fredningsnævnet i hvert fald kun har kompetence til at foreskrive skabelsen af det objekt, der skal fredes, hvis de i sagen interesserede kan enes om en forligsmæssig løsning, og at et forlig ikke har kunnet tilvejebringes.

Fredningsnævnets afgørelse er påklaget til overfredningsnævnet af Danmarks Naturfredningsforening med påstand om, at fredningen gennemføres. Foreningen har gjort gældende, at naturfredningsloven indeholder fornøden hjemmel til, at den tidligere Møllesø ved en fredning kan forlanges genskabt, uanset om der kan træffes en forligsmæssig ordning med de berørte lodsejere og andre interesserede.

Af de foreliggende oplysninger fremgår, at en landvæsenskommission i 1889 gav staten v/Klosterhedens skovdistrikt ret til at tørlægge Møllesøen og dræne og dyrke søbunden, så længe man måtte ønske dette, og herefter foretage opstemning til et nærmere fastsat flodemål for at kunne udnytte den tilstedeværende vandkraft til driften af et vandværk, hvis et sådant ønskedes anlagt. Søen havde

da eksisteret som møllesø i henved 500 år. I 1891 blev søen tørlagt, og søbunden blev dyrket indtil 1920'erne, hvorefter den henlå som sur engbund.

I 1977 gendannede statsskovdistriktet Møllesøen for at forskønne området og som led i en beredskabsplan i tilfælde af skovbrand. Efter indsigelse fra en privat ejer, hvis ejendom blev delvis oversvømmet som følge af opstemningen, forelagde statsskovdistriktet det udførte projekt for landvæsenskommissionen for Ringkøbing amtskommune til godkendelse. Ved kendelse af 10. januar 1978 bestemte landvæsenskommissionen, at projektet ikke kunne godkendes, da tilladelsen fra 1889 kun gav statsskovdistriktet ret til at gendanne søen med henblik på udnyttelse af vandkraften, og da distriktet ikke på andet grundlag havde dokumenteret ret til den foretagne opstemning. Søen blev herefter påny tømt, og kort efter rejste Danmarks Naturfredningsforening frednings sagen.

Under fredningsnævnets behandling af sagen indgik statsskovdistriktet, Lemvig kommune og de berørte private ejere, herunder nogle dambrugsejere uden for fredningsområdet, et forlig, hvorefter Møllesøen kunne genskabes på nærmere angiven måde og på nærmere angivne vilkår. Blandt vilkårene var, at frednings sagen hæves. Forliget var fra statsskovriderens side indgået under forbehold af skovstyrelsens godkendelse.

Forliget blev med enkelte ændringer tiltrådt af landvæsensnævnet for Lemvig retskreds i kendelse af 28. maj 1980. Blandt ændringerne var en tilføjelse om, at den genskabte sø stedse skal opretholdes og vedligeholdes i den godkendte skikkelse, og at ændringer i de af landvæsensnævnet godkendte eller fastlagte forhold kun må foretages efter tilladelse fra en vandløbsret.

Efter ordre fra skovstyrelsen indbragte statsskovdistriktet kendelsen for landvæsenskommissionen, som i kendelse af 16. december 1980 dels fastslog i overensstemmelse med skovdistriktets ønske, at landvæsensnævnets kendelse ikke pålagde distriktet nogen pligt til at genskabe Møllesøen, men blot hjemlede distriktet en ret dertil på de opstillede vilkår, og dels under henvisning til vandløbslovens § 68 afviste at medtage en bestemmelse om, at skovvæsenet skulle have ret til uden tilladelse fra en vandløbsret at tømme søen igen og retablere den tidligere tilstand, hvis driftsudgifterne ved projektet blev for store.

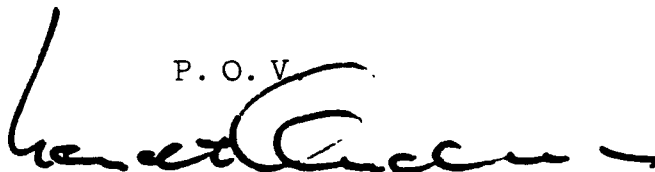
Skovstyrelsen kunne herefter ikke godkende forliget, og fredningsnævnet traf da den påklagede afgørelse.

Overfredningsnævnet skal udtale:

Møllesøen har som nævnt eksisteret som sø i flere hundrede år, før den blev tørlagt i 1891 i henhold til en kendelse fra landvæsenskommissionen, som ikke

var til hinder for søens gendannelse med henblik på udnyttelse af vandkraften. Vandløbsmyndighederne har nu meddelt tilladelse efter vandløbsloven til søens gendannelse med andet formål. Naturfredningsloven findes at afgive hjemmel for, at der i hvert fald i et sådant tilfælde i fredningsbestemmelser gives påbud om retablering af en tidligere tilstand, i det foreliggende tilfælde om gendannelse af søen, og gives regler om opretholdelse af den således tilvejebragte tilstand.

Det bestemmes derfor, at fredningsnævnet skal optage sagen til fornyet behandling efter reglerne i naturfredningslovens § 17.

P. O. V.

Bendt Andersen
overfredningsnævnets formand

FREDNINGSNÆVNET >

ikke fredning

U d s k r i f t
af

REG. NR. 7327

protokollen for fredningsnævnet for Ringkøbing amts fredningskreds.

2/3-1981

Aar 1981 den 2. marts blev i sagen
R.A.F. 46/1978 Møllesøen i Klosterheden
afsagt sålydende

k e n d e l s e:

Ved skrivelse af 9. maj 1978 har Danmarks Naturfredningsforening rejst fredningssag for Møllesøen ved Sønderby, Fabjerg sogn, Lemvig Kommune, med tilstødende slugter, som nærmere angivet på et skrivel-
n vedlagt kortmateriale, af areal ca. 17 ha.

Foreningen har oplyst følgende om baggrunden for den ønskede fred-
ning:

Landskabet mellem Lemvig og Struer har kun få betydende vandløb, der løber ud i Limfjorden. De fleste vandløb har deres udspring ved den øst-vest gående israndlinie og løber mod syd over Kronheden og Klosterheden, hvor de skærer sig ned i smalle og snoede smeltevandsdale, der giver det flade hedelandskab karakter. Disse vandløb samler sig i Fåremølle å, Flynder å, Dride å og Damhus å, der alle løber ud i Nissum fjord.

De mere frugtbare morænejorder ved Limfjorden blev tidligt opdyr-
kede, og man finder endnu rester af de mange vejspor, der engang førte fra Hervejen vest på langs fjorden og over Aggertangen, der da var land-
fast med Thy. Disse handelsforbindelser og den gode jord, hvorpå der ef-
ter datidens forhold kunne dyrkes rige kornafgrøder, øgede behovet for at bygge vandmøller. Man anlagde derfor en lille landsby på nogle få gårde på den dårlige hedejord syd for Fabjerg by. Denne lille landsby blev kaldt Sønderby, og selve møllen er nævnt i historiske skrifter allerede i 1420. Således skødede Peder Krabbe i 1429 møllen til Sct. Hans Kloster i Viborg. Det var da en bygget gård, kaldet Fabjerg Mølle, liggende ved møllen i Sønderby. I handlen indgik endvidere 5 øde gårdsteder i samme by. Disse øde gårde er aldrig siden blevet genopført, og deres mark er groet i hede. I 1461 toges tingvidne, at disse gårde havde ligget til een gård. Man tør måske gætte på, at pest og sygdom havde lagt disse gårde øde, men noget sikkert vides ikke herom.

Møllen i Sønderby blev drevet videre indtil den brændte i 1889, og da der samtidig skete et dønningsbrud, solgte mølleejeren den til staten, der i perioden 1880-1890 købte store arealer op med henblik på at

forbedre landets fortvivlede skovforhold ved anlæg af plantager. I 1900 blev Klosterheden et selvstændigt skovdistrikt, og skovridergården Sønderby blev samme år bygget med haveanlæg ned til den gamle møllesø.

Ved statens køb af møllen i 1889 blev det ved en landvæsenskommis-sionskendelse fastslået, at staten havde ret til at dæmme søen op til det gamle flodemål, men at man iøvrigt i en årrække måtte ønske at lede vandet uden om søen, for derved at dræne og dyrke søbunden som landbrugs-jord, hvilket var mode på denne tid, og hvorved man udnyttede søbundens aflejringer af organisk materiale som gødningsstoffer til dyrkning af go-de markafgrøder. Siden er hele dette anlæg gået i forfald, og søbunden enlå fra tiden omkring 1920-30 som sur engbund.

I påsken 1977 gendannede skovdistriktet i troen på, at landvæsens-kommissionskendelsen om flodemålet fra 1889 stadig var gældende, søen i dens oprindelige skikkelse, men med en fisketrappe, der skulle sikre fi-skens opgang. Herved blev søen gendannet med en søflade på ca. 5,5 ha i-mellem træ- og hedeklædte skrænter.

Ved en landvæsenskommis-sionskendelse af 10/1 d.å. blev det fastslå-et, at retten til opstemning ikke kan gøres gældende af skovdistriktet, når man ikke skal udnytte vandkraften, hvilket var en forudsætning for kendelsen af 1889, og man er derfor blevet tilpligtet at tømme mølledam-men.

Udover de store kulturhistoriske interesser, der knytter sig til den pågældende mølledam, er der meget store landskabs-æstetiske og iøvrigt andre fredningsmæssige interesser knyttet til stedet.

Naturfredningsforeningen opstillede som formål for fredningen, at møllesøen genskabes og bevares med tilstødende slugter fri for ydre ind-greb, samt at vandstanden i søen holdes på et sådant niveau, at tilgro-ning undgås. Foreningen opstillede en række nærmere beskrevne vilkår for fredningen.

Fredningsnævnet, der i denne sag har bestået af formanden, dommer Sv. Aa. Christensen, Ringkøbing, det amtsrådsvalgte medlem, først afdø-de A. Ammitzbøll, Skjern, og dernæst Karl Elkjær, Holmsland, og det kom-munalvalgte medlem Arne Lisby Kjær, Lemvig, har holdt en række møder i sagen.

Repræsentanter for Danmarks Naturfredningsforenings hovedafdeling og lokalkomite, skovrider J.E. Handberg, Klosterhedens skovdistrikt og Lemvig Sportsfiskerforenings repræsentanter har på disse møder argumen-teret stærkt for gennemførelsen af den rejste fredning. Fabjerg- Gudum-Nr. Nissum Jægtforening har forsåvidt også kunnet støtte fredningen, men

har protesteret mod et i forslaget til fredningsbestemmelser optaget forbud mod jagt. For de direkte berørte private lodsejeres vedkommende har især Arne Borup Nørgaard, Vinderup, for og med hvem mødte advokat C.C. Hviid, Vinderup, givet udtryk for modvilje mod fredningen, principalt således at sagen måtte afvises, fordi fredningsnævnet ikke havde kompetence til en fredning, der etablerer en sø, som en landvæsenskommission har fastslået som værende ulovligt anlagt og i overensstemmelse hermed fjernet, eller i hvert fald fordi der ikke foreligger væsentlige fredningsmæssige interesser, subsidiært således at der - hvis fredningen mod denne lodsejers ønske ville blive gennemført - måtte ske væsentlige ændringer i etableringen af søen og i frednings-servitutten, der bl.a. med hensyn til jagtforbud, det arealmæssige omfang af fredningen og den offentlige adgang til det fredede er ensidigt fastsat til fordel for statsskoven. Andre lodsejere har ikke villet modsætte sig en fredning, når visse fredningsbestemmelser blev ændret til fordel for de private lodsejere, herunder jagtbestemmelserne. Nogle ejere af nedenfor liggende dambrug, ligeledes repræsenteret ved advokat Hviid samt som teknisk sagkyndig distriktsbestyrer Kirk Jakobsen, Det Danske Hedeselskab, Videbæk, har udtalt betænkeligheder vedrørende søens etablering og har - såfremt en fredning gennemføres - betinget sig fastsat bestemmelser om erstatning for eventuelle skader ved søens etablering, såfremt etableringen ikke sker ved, at Prebensgaard bæk ledes uden om søen.

Der henvises iøvrigt om enkeltheder vedrørende de forskellige interesserendes standpunkter til dissens skriftlige indlæg og til de af møderne optagne referater, der beror på nævnets sag.

Lemvig kommune og fredningsplanudvalget for Ringkøbing amt, senere amtsfredningsinspektoratet under Ringkøbing amtskomunes udvalg for teknik og miljø, har overfor nævnet givet udtryk for interesse for etablering af søen, hvis man kunne finde frem til en ordning, hvorved man undgik at genere nogens vigtige interesser, og på det sidst afholdte møde i nævnet den 4. september 1979 viste der sig trods tidligere udtrykt modstand at være skabt en almindelig vilje til at opnå et kompromis med det formål at få etableret søen på visse betingelser. Formanden for Lemvig kommunes udvalg for teknik og miljø påtog sig at forsøge en forhandling med statsskovdistriktet, dambrugerne og lodsejerne med henblik på at nå frem til en forligsmæssig ordning.

Fredningsnævnet har under sagen måttet erkende, at advokat Hviids påstand om nævnets inkompetence, når fredningen vedrører skabelsen af

selve det objekt, der skal fredes, måske kan være vanskeligt afviselig, og at fredningsnævnets medvirken derfor i det mindste måtte forudsætte, at de forskellige interesser i sagen kunne forenes i en forligsmæssig løsning. Nævnet har derfor enstemmigt i mødet den 4. september 1979 henstillet til sagens parter at gå med til tilbuddet fra formanden for Lemvig kommunes tekniske udvalg om at lede en forhandlingsrunde med henblik på opnåelse af en forligsmæssig løsning.

Den 3. oktober 1979 afholdtes forligsmøde, hvorom der foreligger følgende referat:

Forligsforhandling i Møllesøsagen, Klosterheden den 3. oktober 1979.

Følgende deltog:

Skovrider J.E. Handberg.

Skovfoged Ole G. Olsen.

Manufakturhandler og gårdejer A.B. Nørgaard.

Distriktschef O. Kirk Jakobsen.

Udvalgsformand J. Kr. Skovmose.

Udvalgsmedlem Kaj Christensen.

Stadsingeniør N.E. Stampe.

Fuldmægtig M.Ø. Pedersen.

Efter en gennemdrøftelse af sagen, konkluderede man, at det er i alles interesse, at søen genetableres, hvorfor man indgik følgende forlig:

Klosterhedens Skovdistrikt og A.B. Nørgaard indgår på, at afløbsforholdene efter vandløbrettens nærmere bestemmelser ordnes som angivet i Hedeselskabets kortbilag, j. 77012, dateret 1/10 1979, idet Skovdistriktet stilles frit i valget af en rørunderføring fra Prebensgaard bæk under Flynder å med udmunding i en kanal øst for søen eller en rørledning på langs af søen.

Af hensyn til dambrugsinteresserne er der enighed om, at den sydlige halvdel af søen uddybes i ca. $\frac{1}{2}$ m dybde under eksisterende bund mod samtidig tilsvarende forøgelse af højden på hoveddiget ved stemmeværket i syd og det nordlige dige. Herudover er kommunen indstillet på at anbefale boringer for vandindvindinger til dambrugene ved Flyndermølle å.

Klosterheden indgår på at afholde de med søens retsblering og ordning af afløbsforholdene fra Prebensgaard bæk forbundne udgifter.

Skovdistriktet udarbejder endeligt projekt i h.t. ovenstående, og indbringer dette for vandløbsretten indenfor en frist på 3 måneder fra dato.

Forliget er indgået på vilkår, at fredningssagen ophæves, samt at nævnet afholder de til dato påløbne udgifter for sagens parter.

Skovdistriktets repræsentanter forbeholder sig Skovstyrelsens godkendelse.

Forliget forelægges øvrige parter i sagen, ejerne af Hvirgeltoft og dambrugerne til udtalelse.

A.B. Nørgaards tiltrædelse af forliget er betinget af, at der om nødvendigt foretages erstatningsudsætning af ørreder på Lemvig Lystfiskerforenings foranledning og bekostning.

Jens Kr. Skovmose.

Kai Christensen.

O. Kirk Jakobsen.

J.E. Handberg.

Ole G. Olsen.

Fredningsnævnet finder enstemmigt, at en løsning af sagen i overensstemmelse med det i referatet af mødet den 3. oktober 1979 anførte er en rimelig udgang på denne sag og er indstillet på ved afgørelsen af fredningssagen at følge forliget, hvis eller når dette bliver til virkelighed ved en forelæggelse af sagen for og ved en afgørelse af landvæsensretsmyndighederne.

Fredningsnævnet udsatte herefter den endelige afgørelse af fredningssagen, indtil der kunne foreligge en afgørelse fra landvæsensretterne.

Sagen er blevet behandlet for landvæsensnævn og landvæsenskommission. Sidstnævnte instans har afsagt kendelse i sagen den 7. januar 1981. I overensstemmelse med Skovstyrelsens standpunkt bestemte landvæsenskommissionen, at skovdistriktet har ret, men ikke pligt til at genskabe Møllesøen, hvorimod kommissionen ikke kunne følge skovstyrelsen i dens ønske om muligheden for efter etableringen at nedlægge søen, såfremt rørunderføringen af Prebensgaard bæk eller andre forhold skulle medføre uventede store driftsudgifter, men skovstyrelsen henvises i så fald at forelægge spørgsmålet for en vandløbsret.

Skovstyrelsen har på dette grundlag ved en skrivelse af 21. januar 1981 meddelt skovdistriktet, at skovstyrelsen ikke kan gå ind for en genskabelse af søen, hvorved det foran indgåede forlig om Møllesøen bortfalder.

Der henvises i det hele til skovdistriktets skrivelse af 30. januar 1981, der er sendt til orientering for alle i sagen implicerede parter.

Fredningsnævnet har enstemmigt vedtaget, at muligheden for skabelsen af Møllesøen med fredningsnævnets medvirken, der som foran anført i det mindste måtte forudsætte, at alle implicerede parter kunne finde frem til

forligsmæssig løsning af sagen, nu må anses som bortfaldet, da forliget ikke har kunnet accepteres af skovstyrelsen.

Fredningsnævnet bestemmer derfor, at denne sag ikke vil være af fremme til fredning.

Der findes at burde tillægges sagsomkostninger som nedenfor bestemt.

T h i b e s t e m m e s :

Fredning til genskabelsen af Møllesøen i Klosterheden vil ikke være at gennemføre.

Der tillægges advokat C.C. Hviid, Vinderup, 25.000 kr. i sagsomkostninger, samt Det danske Hedeselskab et beløb på 14.000 kr. for udarbejdelsen af projekt til brug ved fredningssagens behandling samt for deltagelse som teknisk sagkyndig i nævnets møder.

Beløbene tillægges en rente på 1% over den officielle diskonto fra den 1. januar 1980, til betaling sker.

Udgifterne ved denne sag udredes med 3/4 af statskassen og 1/4 af Ringkjøbing Amtsraad.

Sv. Aa. Christensen.

Karl Elkjær.

Arne Lisby Kjær.

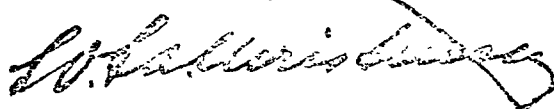
Afgørelsen kan påankes til Overfredningsnævnet (adr. Amaliegade 7, 1256 København K) inden 4 uger fra denne kendelses modtagelse.

Udskriftens rigtighed bekræftes.

FREDNINGSNÆVNET FOR RINGKØBING

AMTS FREDNINGSKREDS, den 2. marts 1981.

P.n.v.

Sv. Aa. Christensen.

DISPENSATIONER>

Afgørelser – Reg. nr.: 07327.00

Dispensationer i perioden: 10-02-1999

FREDNINGSNÆVNET
FOR RINGKJØBING AMT
RETTEEN I HERNING, 2. AFDELING
Nygade 1-3, 7400 Herning
Tlf. 97 22 22 00

REG. NR. 7327.00.

Herning, 10. februar 1999

Modtaget i

R.A.F. 93/98

Skov- og Naturstyrelsen Skov- og Naturstyrelsen

Haraldsgade 53

11 FEB. 1999

2100 København Ø.

Vedr. udsætning af bævere i Møllesøen i Klosterhedens Skovdistrikt.

I en skrivelse af 21. december 1998 har Skov- og Naturstyrelsen forespurgt, om der er noget i fredningskendelsen for den omtalte sø, der er til hinder for at udsætte bævere.

Fredningssagen blev rejst ved en skrivelse af 9. maj 1978 fra Danmarks Naturfredningsforening. I kendelsen anføres, at formålet med fredningen var, "at møllesøen genskabes og bevares med tilstødende slugter fri for ydre indgreb samt, at vandstanden i søen holdes på et sådant niveau, at tilgroning undgås." Der er i fredningskendelsen en række bestemmelser, der skal sikre, at dette formål nås.

Fredningsnævnet har i anledning af Deres skrivelse anmodet Danmarks Naturfredningsforening og Ringkjøbing Amt om en udtalelse. Jeg vedlægger til orientering kopi af skrivelse af 21. januar 1999 fra Ringkjøbing Amt og skrivelse af 2. februar 1999 fra Danmarks Naturfredningsforening.

Jeg skal herefter meddele, at der ikke efter nævnets opfattelse i Fredningsnævnets kendelse af 15. februar 1984 findes bestemmelser, der er til hinder for udsætning af bævere i Møllesøen i Klosterhedens Skovdistrikt. Fredningsnævnet foretager sig herefter ikke yderligere i anledning af Deres brev af 21. december 1998.

H. Stamp

Bil.